

Az S-2 sáncároknál nem tapasztaltunk olyan jelenséget, mint az 1. számúnál, ahol az É-i oldalon, a sáncárok löszös falában 286 cm mélyen egy Árpád-kori kemence maradványa volt, a tűzpadban sok cseréppel. Ennek oka az, hogy itt az É-i oldalon az újkori árokkal elpusztították az eredeti árokpartot s az árokba borítottak bele sok törmelék, részben tűzvész okozta pusztulás maradványait.

Az őskori sáncrendszert a 10. sz. után „korszerűsítették”, s a 15. századig betöltötte eredeti funkcióját. Ez után már nem tartották karban, később egyes részeit (elsősorban a D-i oldalon) feltöltötték. Az újkorban (a 18. századtól) az egész kupavári térséget mezőgazdasági területként hasznosították, elsősorban szőlőtelepítéssel súlyos károkat okozva. A sáncárkok vizsgálata megmutatta, hogy a védmű sáncainak és sáncárkainak bemutatása lehetséges és kivitelezhető.

BAKAY KORNÉL

478. Sopron, Botond utca 1.

(KÖH 52377)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kk, Kú

2009. május 20–21-én régészeti szakfelügyeletet láttam el a 1224 hrsz. telken, ahol vegyes rendeltetésű épületet alakítottak ki. A tárgyi ingatlan Ny-i oldalán húzódik az elővárost körülvevő külső falgyűrű egy szakasza. A felügyelethez kötött első ütemben az ÉK–DNy irányú saroktömb építési munkálatai zajlottak. A közelmúltban lebontott, korábban ezen a részen állt épület meghagyott, helyenként mintegy 30–40 cm vastagságú beton alapozása alatt jelentős mennyiségű építési törmelék terített el, alatta kevert sötétbarna humuszt, majd kevert sárgásbarna humuszos agygréteget figyeltem meg, az altalaj szintje nagyjából 2,8 m mélységben jelentkezett.

A sávalapok kiásása közben régészeti jelenségeket nem tapasztaltam. Egyedül az É-i szélső K-i végénél figyeltem meg a természetes kevert humuszrétegben, az említett planírozási réteg alatt, attól viszonylag elkülönülten egy bizonytalanul értelmezhető ívelődő vörös átégett sávot. Ugyanitt a K-i oldalon egy pontosan szintén nem meghatározható, az altalaj szintjébe kb. 0,5 m-re lemélyülő, nagyobb kiterjedésű beásás részletét. Leletanyag egyik jelenségnél sem került elő.

Felszíni gyűjtés során az 1. ütemen csekély mennyiségű kora újkori/újkori kerámiatöredéket találtam, a terület további, később beépítésre kerülő részein azonban ennél jóval nagyobb számban fordultak elő hasonló korú darabok, de közöttük néhány valamivel korábbi, késő középkori-kora újkori töredék is előfordult.

POLGÁR PÉTER

479. Sopron, Gazda utca 13.

(KÖH 71695)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kk

2009. május elején régészeti szakfelügyeletet láttam el a telken folyó házépítésnél. A terep lejtése miatt az

utcafront felé az alap mélysége elérte a 1,5 m-t, míg az udvar belseje felé 80 cm volt, az árkok szélessége 45 cm.

Az egyik alapárok a pince területére esett, ebben megfigyelhető volt egy beásás, ami a föléje eső utólagos faljavításhoz kapcsolódott. A felszínre eső többi alapárok rétegzettségére hasonló volt. Felül az egykori házzal megbolygatott kevert törmelékes réteg, alatta kétféle finom bolygatatlan homok. Ez alól csak egy kézzel ásott szakasz volt kivétel, ami a szomszédos 11. sz. ház fala mentén húzódott. Itt a kevert rétegből több, nem összetartozó középkori-késő középkori edénytöredéket lehetett gyűjteni. Lefelé haladva kőkupac és egy beásás került elő. A beásás a vastag kevert réteg alatt jelentkezett, kb. 60 cm mélyen volt az alja és legnagyobb szélessége mintegy 80 cm volt. Betöltése sötétbarna, elvéve hamus, amiből egy darab kisméretű középkori kerámiatöredék és állatcsont került elő. A fal menti alapárok egy másik szakaszában is megfigyeltünk egy kisméretű, hamus barna betöltésű beásást.

GABRIELI GABRIELLA

480. Sopron, Orsolya tér 2–3. (Fegyvertár utca 1.)

(KÖH 47713)

(Győr-Moson-Sopron megye) Rő, Á, Kk

A megelőző feltárás a soproni Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola Gimnázium és Kollégium épülő tornaterme miatt vált szükségessé. Az építkezést védett régészeti területen (132 hrsz.), Sopron belvárosában tervezték, részben egy korábbi függőkert helyén, ami valójában a 11. századi ispáni vár sáncának, az ún. vörössáncnak egy fennmaradt részlete. A munkát 2009. március 9. és augusztus 1. között végeztük, melynek során kb. 280 m²-es területen 1500 m³ földet termeltünk ki, ez főleg a kb. 5 m magasan megmaradt sáncanyagból adódott. A soproni vörössáncot már többször, több helyen kutatták, de ekkora összefüggő és ilyen magasságú felületet még nem tártak fel. Ennek köszönhetően olyan jelenségeket is meg tudtunk figyelni, amelyeket a korábbi kutatások során nem lehetett.

A sánc gerendavázis szerkezetéből csak a bárdolatlan fatörzsek hamus lenyomata maradt meg, legtöbb esetben kéreglenyomattal együtt. Megfigyeléseink alapján a szerkezetet szintenként emelték, az egyes kazetták nem mindig pontosan egymás fölött helyezkedtek el. Bizonyos, nem meghatározott magasságonként agyagtapasztást alkalmaztak a kazetták belsejében, ami többretegű és rézsűs volt. Néhány helyen megfigyelhető volt, ahogy a tapasztás ráfed az egyes gerendákra. A meglehetősen szabálytalanul mutató kazettás szerkezet betöltéséhez a környezetben talált különböző anyagokat használták fel, így a sáncban előkerült leletanyag csaknem teljes mértékben római kori. Nemcsak földet, épületmaradványokat is felhasználtak a sánc építéséhez. Ennek köszönhetően tetemes mennyiségű bélyeges téglák kerültek elő, elsősorban Antoninus Pius különböző típusú téglabélyegeivel, továbbá a legio X

Gemina és néhány magán téglavető bélyegével együtt, zömmel egy helyről, építőkövek közül. Ugyaninnen származik egy Minervának dedikált oltár is. További kőemlék egy épülethez tartozó maradvány, amibe keresztet faragtak, egyéb, a kereszténységre utaló leletet nem találtunk. Kb. 30 m² lefedésére elegendő nagyméretű, lapos gneisz kő került elő a Borostyánkő útnak a római D-i városkaput elhagyó szakaszából, ezeket szintén fölszedték és a sánca építették.

A különböző anyagminőségek és a különböző égési hőmérsékletek miatt a sánc keménysége is változó volt. A nagyon átégett területeket csak gépi erővel tudtuk szétbontani, itt a gerendahelyek is jól megfigyelhetők voltak, nem rogytak össze, egyéb helyeken laza, szinte homokszerű volt a betöltés, ahol az elégett faanyagot csak vékony hamucsíkok jelezték. A sánc legalját nem értük el.

A tornaterem sávalapjainak kiszedése régészeti szakfelügyelet mellett zajlott, ennek során előkerült egy padlófűtéses épületrészlet, ahol a nagyméretű, lapos kőlapokból kialakított padozatot kőből faragott oszlopok tartották. Megtaláltuk továbbá a római kori D-i városkapu K-i kaputornyának egy részletét is, ez a lelet az alapozás áttervezését tette szükségessé, hogy a későbbiekben még hozzá lehessen férni, egy esetleges teljes feltárás érdekében.

Az ásatási terület É-i szélén középkori eredetű barokk lakóház – a Fegyvertár utca 1. sz. ház udvari szárnya, amit a II. világháborúban lebombáztak – pincéje és falmaradványai kerültek elő, további falrészleteket a sávalapok kiásása során tudtunk dokumentálni. Az építési törmelékből, továbbá a telket Ny felől határoló fal elbontásából különböző korú faragott köveket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész.

GABRIELI GABRIELLA

481. Sopron, Potzmann-dűlő
(KÖH 56957)

(Győr-Moson-Sopron megye) B?, Ró

2009. szeptember 7-én terepbejárást végeztem sopron K-i határában, a Kosárház mellett, a 84. sz. út és a vasútpálya közötti területeken. Régészeti jelenségeket nem tapasztaltam, ugyanakkor az É-i, vasúti töltés melletti szántóban viszonylag jelentős mennyiségű kerámiatöredéket, állatcsontot gyűjtöttem. A Kosárház vonalától D felé, az út irányába haladva a leletanyag előfordulása megszűnt.

A kerámiatöredékek többsége őskori jellegű (késő bronzkor?), előfordul közöttük ugyanakkor a római korra keltezhető darab is. Az anyag jellege és a gyűjtés helye alapján a bejárt terület a Potzmann-dűlő néven nyilvántartott lelőhelyhez köthető. Így viszont valószínűsíthető az is, hogy a lelőhely a 84. sz. út Sporont elkerülő szakasza, ill. a körforgalom és a Kosárház közé eső ingatlanokra szintén kiterjed.

POLGÁR PÉTER

482. Sorkifalud, Füzesi-dűlő
(KÖH 62398)

(Vas megye) Ó

A Szombathely–Hévíz közötti 400 kV-os távvezeték Vas megyei szakaszának építését megelőzően régészeti feltárást végeztünk a 0137/4 hrsz. ingatlanon, 2009. március 2-án. A tervezett 41. sz. oszlophely építéséhez kapcsolódóan kb. 60 m²-t kutattunk.

A szakfelügyelet során végzett gépi humuszolás után az oszlophely két lábát érintően sötét elszíneződéseként jelenségek (árkok és gödör) jelentkeztek. A felület tisztítását követően sikerült tisztázni a jelenségek körvonalait. Betöltésük igen laza szerkezetű, szürke homokos talaj, amiből újkori tégladarabok kerültek elő. A humuszolt felszín tisztításakor előkerült szórvány, de történeti korú régészeti leletek: kevés jellegtelen őskori kerámiatöredék és egy apró sárgásbarna színű kovakő pattinték.

Munkatárs: Isztin Gyula régésztechnikus.

NAGY MARCELLA

483. Sóly, református templom
(KÖH 9147)

(Veszprém megye) Á

A sólyi református templom 2008–2009 folyamán végzett megelőző régészeti feltárása a padlófelújítási munkákhoz kapcsolódott. A román kori műemlék templom felújítása évek óta folyik. A templommal hozható összefüggésbe az 1009-re datált írott forrásban szereplő sólyi kápolna említése. A teljes felületű feltárás során a ma álló templomot megelőző és a felépítését követő objektumokat azonosítottunk. A templomot a leletanyag alapján a 13. századra datálhatjuk. A templomnál korábbi kőfalmaradványt és alapárkokat találtunk a templomhajó É-i felében, míg a templomhajó D-i felében és a szentélyben egy kőréteget és abba ásott kisgyermeksírokat tártunk fel. A szórványos leletanyag egy része kora Árpád-kori.

A már álló templomba – egy kivételével a templomhajóba – ásott 14 sírt tártunk fel, közülük egy kettős felnőtt sír, a többi gyermek vagy fiatal korú.

Azonosítottuk az Iparművészeti Múzeumban őrzött, 1724-es festett fakarzat oszlopainak eddig ismeretlen helyét és egy azt megelőző újkori fakarzat támaszhelyeit is.

Munkatársak: Kiss Róbert régésztechnikus (VMMI), János Judit, Bakonyi Regina régészhallgatók (ELTE), Csajka Ferenc.

RÁCZ MIKLÓS

484. Sümeg, vár
(KÖH 9212)

(Veszprém megye) Kk

A sümegi vár területén Kozák Károly régész végzett feltárást 1957 és 1963 között. Munkája során a vár jelentős részét feltárta, kivéve a K-i falszorost, az É-i várszakasz egyes részeit és a várudvar É-i és D-i felét. Kozák Károly